

INTELLIGENCE ȘI CULTURA DE SECURITATE

CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ STUDENȚEASCĂ
PROCEEDINGS

**VOLUMUL 2
2023**

Editura Academiei Naționale de Informații
„Mihai Viteazul”

DIFUZIA PUTERII DE LA ACTORII STATALI LA CEI NON-STATALI

Octavian-Alexandru-Ştefan BROŞTEANU*

Abstract:

The diffusion of power in world politics has brought a lot of changes, regarding the importance of non-state actors on the global stage. It is a new phenomenon, amplified by the spread of the Internet and the technological revolution, and has in the foreground that states are losing control of certain aspects of everyday life, their place being taken by non-state organizations.

These new actors take advantage of the fact that you no longer have to be "great" to be relevant on the international stage, thus foreshadowing a series of conflicts between states and non-state organizations for the coming decades. Since the national security of a state remains a duty of the intelligence services, this topic can represent a starting point for the development of other scientific writings, given the fact that, in Romania, the subject of power diffusion is little addressed.

Specifically, the case study method will be used, analysing terrorist organizations, cross-border criminal organizations, hackers/hacktivists, respectively the so-called "empowered individuals" and the street movements they can cause.

The results want to underline that, apart from more or less conventional conflicts between the states, non-state actors can also represent a risk factor, or even a threat, to their security. Considering that some of the non-state actors benefit from the support of the population, then all those who look after ensuring national security must pay more attention on them, to prevent negative events.

In conclusion, states must be aware of the fact that they are no longer the only entities benefiting from power resources. Of course, we cannot talk about an equalization of power between state and non-state actors. However, we must all be aware of the role, both positive, but especially destructive, that non-states can have, it being a mistake to consider that the national security of the state can only be disturbed by conventional risks and threats.

Keywords: *power, non-states, security, conflict.*

* Student masterand în cadrul Academiei Naţionale de Informaţii „Mihai Viteazul” din Bucureşti – programul „Managementul Informaţiilor de Securitate Naţională” - anul II, e-mail octavian.brosteanu@gmail.com

Introducere

Difuzia puterii de la actorii statali la cei non-statali reprezintă o noutate în politica mondială, acest fenomen impactând major modul în care se vor desfășura interacțiunile în sistemul internațional în următoarele decenii. Având multiple cauze la bază, de la privatizarea anumitor servicii publice până la apariția unor noi spații de manifestare ale actorilor, imposibil de controlat sau de monopolizat de către actorii statali, difuzia puterii poate reprezenta atât un lucru pozitiv, cât și negativ la adresa securității statelor și a oamenilor.

În cadrul acestui articol, am intenționat să remarc unele implicații, în special de ordin negativ, ale difuziei puterii, pentru a sublinia într-un mod cât mai obiectiv anumite riscuri și amenințări la adresa statelor și a cetățenilor care pot rezulta în urma fenomenului. De asemenea, fac precizarea că m-am axat mai puțin pe descrierea fenomenului în sine, cât pe detalierea acțiunilor desfășurate de anumiți actori care beneficiază de pe urma acestuia, utilizând metodologia științifică a studiului de caz. Astfel, actorii selectați sunt organizațiile teroriste, grupările de criminalitate organizată, hackerii sau hacktivistii, companiile private respectiv mișcările de stradă și așa-numiții *empowered individuals*¹. Obiectivele urmărite sunt acelea de a identifica modalitatea în care, acești actori pot deveni relevanți în politica mondială, respectiv pot impacta securitatea națională a statelor.

În literatura străină există importante scrieri în domeniul fenomenului de difuzie a puterii, cele mai multe amintite și în cadrul lucrării, precum cele ale lui Joseph Nye, Richard Haass, Ian Bremmer, Keelan Waldron, Zbigniew Brzezinski, Barry Buzan sau Moises Naim. Totodată, există și autori ale căror scrieri, deși, nu au în prim-plan fenomenul de difuzie a puterii propriu-zis, ajută la înțelegerea acestuia, precum Robert Gilpin, John Mearsheimer sau Henry Kissinger. Cu toate acestea, pentru literatura românească, scrierile existente pe acest fenomen se rezumă la câteva articole de specialitate sau de presă, iar personal, consider că fenomenul trebuie să beneficieze de o atenție sporită.

Fenomenul difuziei de putere

Concret, putem remarca faptul că, politica mondială nu mai este doar atributul guvernelor naționale. Asistăm la un monopol *spart* al

¹ Persoane care au dobândit suficientă putere, ce le conferă posibilitatea de a se impune pe scena internațională, respectiv de a-i influența pe alții să-i urmeze.

statelor, în care „indivizi singulari și organizații particulare, de la Wikileaks la corporații și ONG-uri, teroriști și mișcări sociale spontane, toate au de acum puterea de a juca un rol în politica lumii” (Nye, 2015, *Secolul American*).

Exemplificativă în acest sens, este modalitatea de exercitare a puterii dure – *hard*, cu precădere din perspectivă militară. Putem remarca faptul, că statele au început să piardă monopolul asupra a ceea ce înseamnă forță armată, conflictele între grupări nestatale, între două grupuri militare organizate care nu aparțin de niciun stat, înregistrând o tendință ascendentă după anul 2008, devenind tot mai dese (Naim, 2015). Tehnica militară și tehnologiile avansate, care nu până mai demult erau rezervate doar armatelor naționale, au ajuns să fie disponibile și altor actori, precum teroriștii sau armatele private, fenomenul fiind denumit de către Joseph Nye drept *privatizare a războiului* (Nye, 2012, *Viitorul puterii*).

De asemenea, puterea financiară și puterea soft sunt într-o proporție mare gestionate de operatori privați, cel puțin în țările occidentale. Acestea sunt realizate, prin companii care contribuie la bugetele consolidate ale statelor ori prin instrumente culturale, precum filme sau muzică sau cu ajutorul unor personalități celebre, care au din ce în ce mai multă putere în a influența opiniile populației.

Un nou areal de manifestare a difuziei puterii, pe care îl identifică Joseph Nye este cyberspațiul. Domeniul internetului s-a dezvoltat într-un mod extraordinar în ultimele decenii, existând o transformare substanțială a tehnologiilor comunicării și calculatoarelor, care accentuează fenomenul de difuzie (Nye, 2012, *Viitorul puterii*). Pe internet, oamenii aderă comunităților transnaționale, susțin sau nu anumite inițiative civice, realizează tranzacții, oferă date personale, au acces la știri globale, diminuându-se astfel restrângerea, cauzată de teritoriul fizic al statului național. Datorită faptului că asistăm la cea mai mare migrație din istoria omenirii, cea în spațiul digital, răspândirea informației va atenta la monopolul birocrăției tradiționale, puterea având o distribuție mai largă atât între state, cât și între ONG-uri, teroriști, indivizi și organizații private sau corporații (Nye, 2012, *Viitorul puterii*).

Noii actori reprezintă interesele publice, trecând peste jurisdicția țărilor, respectiv ajută la dezvoltarea unor noi norme, prin intermediul presiunilor asupra guvernelor, cu scopul modificării politicilor, schimbând indirect percepțiile asupra legitimității (Nye, 2012, *Viitorul puterii*).

În consecință, avem de-a face cu un nou *pol* de putere, denumit de Moises Naim drept *microputere*. Microputerile sunt actori mici, care erau cândva neglijabili, ce au reușit să contrabalanseze puterea marilor jucători, reușind să-i îngrădească sau chiar să-i învingă (Naim, 2015). Ele demonstrează, că nu trebuie să mai beneficiezi de mari resurse de putere pentru a te afirma. În schimb, acestea utilizează o gamă largă de noi tehnici prin care „îi epuizează, împiedică, subminează, sabotează și atacă prin învăluire” (Naim, 2015) pe marii jucători, creând, în special, riscuri și amenințări de ordin hibrid la adresa statelor. Cu toate acestea, încă, nu au o influență mai mare decât actorii statali în politica mondială, însă, fenomenul este început recent, se află în plină evoluție și merită o atenție deosebită pentru viitor.

Actori non-statali implicați în fenomenul difuziei puterii

Difuzia puterii de la actorii statali la cei non-statali reprezintă un fenomen nou, amplificat de răspândirea internetului și a revoluției tehnologice și are în prim-plan faptul, că statele scapă de sub control anumite arii ale vieții de zi cu zi, locul lor fiind luat de către organizații non-statale, care capătă din ce în ce mai multă putere. Așadar, afacerile globale nu mai sunt rezervate doar statelor, ci și organizațiilor care nu reprezintă interesele vreunei țări, care acționează independent, promovând un interes comun al oamenilor și care se bucură de susținerea unui număr important de persoane. Astfel, putem interpreta că acțiunile non-statalilor pot genera o serie de riscuri și amenințări neconvenționale la adresa securității statelor și implicit a cetățenilor.

Pe scena internațională își fac locul persoane și organizații care beneficiază de pe urma faptului, că nu trebuie să mai fii *mare* pentru a fi important, precum organizații teroriste, insurgenți, hackeri, hacktiviști, organizații non-guvernamentale, companii, organizații de criminalitate transfrontalieră, indivizi carismatici sau mișcări de stradă spontane. Toate acestea folosesc o combinație de instrumente de ordin convențional și hibrid, de la influență asupra opiniei publice până la războaie cu alte state, pentru a-și maximiza influența în politica mondială.

În general, microputerile beneficiază de *putere blândă*, întrucât reușesc să atragă sprijinul populației, prin măsuri care sporesc atracția, factorul decisiv care ajută la propagarea ideilor promovate fiind *cyberspațiul*. De asemenea, anumite microputeri beneficiază și de pe urma deținerii de resurse financiare, pe care le transformă în putere dură, fiind capabile să desfășoare diverse operațiuni armate împotriva

guvernelor, căutând să-și promoveze interesele prin luptă. În continuare, voi detalia anumite aspecte de interes privindu-i pe actorii menționați anterior și voi încerca să explic, de ce au aceștia importanță în politica mondială și impact asupra securității statelor, în baza unui studiu de caz realizat asupra acestora.

Prima categorie de actori non-statali la care voi face referire sunt organizațiile teroriste, în special, cele de sorginte islamistă, care au început să devină din ce în ce mai vizibile pe plan internațional. Astfel, evenimentele din 11 septembrie 2001 din Statele Unite ale Americii, în care gruparea Al-Qaeda a distrus cele două turnuri gemene din New York, a lovit Pentagonul și a mai deturnat încă un avion, pot reprezenta un punct de debut al influenței globale a organizațiilor de acest tip. În context, Al-Qaeda a demonstrat, că puterea SUA este limitată și că nu mai trebuie să fi o mare forță militară pentru a provoca daune importante. De altfel, atacurile au costat aproximativ 500.000 de dolari, în vreme ce, distrugerile și intervenția americană, ce a urmat în Orientul Mijlociu, au provocat daune SUA de aproximativ 7 trilioane de dolari. Un prim scop, urmărit de teroriști este ca statele afectate să reacționeze disproporționat, din cauza impactului psihologic pe care l-a produs respectivul atentat. Ulterior, Al-Qaeda a mai produs și alte atentate în state occidentale, precum cele din Spania 2004 sau Marea Britanie 2005.

Creșterea în relevanță a grupărilor teroriste le fac capabile să ducă confruntări directe cu armatele statale. Un bun exemplu aici, poate fi conflictul dintre Israel și Hezbollah din 2006, în care, vreme de mai bine de o lună, armata israeliană și luptători ai Hezbollah au purtat un război asimetric. Accesul la tehnologie militară, utilizarea propagandei, folosirea de celule bine instruite și rachetele lansate în zone cu populație civilă densă au făcut ca Hezbollah să obțină o victorie politică (Nye, 2012, *Viitorul puterii*), deși, strict militar, au avut mai multe pierderi decât Israel. Hezbollah au bombardat orașul Haifa cu rachete de tip Katiușa, au avariat puternic nava Hanit a forțelor israeliene, folosind o rachetă de 60.000 de dolari, în comparație cu nava care costase 260 de milioane de dolari și care, era dotată cu sisteme antirachetă (Naim, 2015) și au reușit să respingă și câteva atacuri convenționale, prin folosirea războiului de gherilă, precum cel asupra orașului libanez Bint Jbeil. De asemenea, atât Israel, cât și Hezbollah s-au atacat reciproc, prin diverse canale media, propagând propriile idei în rândul populației din zonă. Putem observa că, microputerile actuale pot *fura* victoria armatelor mai bine pregătite într-un conflict asimetric (Naim, 2015), în acest sens, fundamentându-se principiul de *privatizare* a războiului. Observăm că, putem discuta despre

o disponibilitate *la raft* a tehnologiilor militare, confecționarea armamentului necesar teroriștilor devenind mai puțin costisitoare.

Și mai recent, putem observa conflictul dintre Israel și Hamas, din luna mai a anului 2021. Ca urmare a unor tensiuni, dintre evreii și arabii din Ierusalim, organizația teroristă Hamas a lansat câteva mii de rachete asupra teritoriului statului Israel, ucigând minimum nouă persoane și rănind alte câteva sute (Drăghici, 2021). Armata Israeliană estimează, că Hamas a lansat aproximativ 3000 de rachete de tip GRAD, urmașe ale celebrelor Katiusa, încercând să lovească, în general, ținte civile (Jipa, 2021). Deși, majoritatea rachetelor au fost interceptate, pentru comunitatea internațională rămâne un semn de întrebare, de unde un actor non-statal poate avea atât de mult armament, încât să execute atacuri zile întregi împotriva unui actor statal puternic, așa cum este Israel.

Organizațiile teroriste devin din ce în ce mai răspândite pe teritoriul întregului glob, datorită revoluției tehnologice și a mijloacelor informaționale de comunicare. Radicalizarea se face mult mai ușor pe internet, *ummah* trecând în mediul online, devenind mai greu pentru autorități să contracareze fenomenul. Este mai facil, astăzi, să iei legătura cu anumite persoane din alte țări, în vederea comiterii de atentate și să ai celule teroriste interconectate, care să se sprijine reciproc cu ajutorul tehnologiei. De exemplu, prin prisma faptului că instrumentele cibernetice au devenit atât de larg folosite, DAESH sau Statul Islamic pot contacta persoane radicalizate, în vederea comiterii unui atentat terorist într-un stat occidental, mult mai rapid.

Referitor la importanța acestora în politica mondială și implicațiile în materie securitară, putem considera că, un atentat terorist comis într-o țară puternică, pe lângă victimele efective ale acțiunii, destabilizează intern statul, respectiv impactează negativ imaginea externă, obligând țara să reacționeze, în general, emoțional și disproporționat în comparație cu atacul inițial.

Totodată, hackerii, hacktiviștii și grupările de criminalitate cibernetică sunt printre cei mai noi actori, deoarece își desfășoară activitatea în arealul cyberspațiului. Aceștia beneficiază, din plin, de revoluția informației pentru a accede la masa negocierilor, profitând de anumite breșe de securitate cibernetică ale actorilor statali, utilizând instrumente cibernetice legale sau ilegale, pentru atingerea unor obiective politice și nu numai (Naim, 2015). Ei forțază guvernele, să intre într-o logică a *șoarecelui și pisicii* și, cu toate că, statele au capacitatea de a mobiliza mii de persoane specializate în protecția

acestor sisteme, un hacker poate provoca daune grave, pe fondul costurilor mici de exploatare a domeniului internetului.

Hacktiști sunt persoane motivate de o ideologie sau scop, care atacă în general site-uri guvernamentale sau conturi, rețele, servicii etc. ale statelor sau ale unor persoane importante dintr-o anumită țară, pentru a le compromite. Uneori, aceștia pot provoca daune atât de grave statului, încât pot fi arestați sau chiar condamnați, cum este cazul lui Liu Xiaobo, activist al drepturilor omului din China, care, în decembrie 2009 a fost condamnat la 11 ani de închisoare, pentru incitare la subminarea puterii de stat (Nye, 2012, *Viitorul puterii*).

Cel mai cunoscut caz de hacktivism este cel al lui Julian Assange, fondatorul Wikileaks. Această organizație s-a specializat în divulgarea de informații confidențiale, de la guverne și corporații. Wikileaks a făcut publice câteva milioane de documente secrete, sute de mii de mesaje diplomatice secrete americane, informații despre Guantanamo Bay, Osama Bin Laden, rapoarte ale ONU, dar și corespondențe ale unor personaje publice, precum Hillary Clinton, date obținute, în general, ca urmare a unor scurgeri de informații sau prin exploatarea unor vulnerabilități cibernetice. Dezvăluirile au dus la înrăutățirea relațiilor diplomatice, dintre Statele Unite și aliații săi, precum și la degradarea imaginii SUA în lume. Referitor la aceste aspecte, Julian Assange spune, că a dorit să arate lumii întregi detalii despre spionajul american, asupra aliaților săi și ONU, să remarcă ignorarea abuzurilor și a corupției din țările cliente, precum și să evidențieze anumite înțelegeri ascunse cu state neutre sau lobby-ul, pentru companiile de origine americană (Naim, 2015).

Hacktivismul nu este un fenomen izolat și nu se poate restrânge doar la cazul Wikileaks. Există hackeri taiwanezi și chinezi, care își atacă unii altora paginile online în mod sistematic cu graffiti electronice, Estonia a fost atacată în 2007 de unii *hackeri patriotici ruși*, ofensați de faptul că, unui monument al soldaților sovietici din Al Doilea Război Mondial i-a fost mutată locația inițială, blocând funcționarea unor servicii de internet (Nye, 2012, *Viitorul puterii*), dar și în România identificăm astfel de acțiuni, de tipul virusului *Poliția Română* sau a blocării unor site-uri guvernamentale. Așadar, prin afectarea infrastructurilor critice, a serviciilor, prin publicarea de informații confidențiale sau prin promovarea unor concepte, hackerii pot influența idei, opinii la nivel mondial, în relațiile internaționale și nu numai, devenind incomozi pentru actorii statali și pentru securitatea acestora, căpătând astfel, relevanță în afacerile globale.

Organizațiile neguvernamentale – ONG-urile sunt actori, care își desfășoară activitatea independent față de state, care promovează un interes general al unei comunități, de obicei în scopuri umanitare, cum ar fi apărarea drepturilor omului, protejarea mediului înconjurător, protejarea patrimoniului cultural, îmbunătățirea serviciilor de sănătate sau eradicarea sărăciei.

Acestea beneficiază, din plin, de pe urma fenomenului de difuzie și dezintegrare a puterii, deoarece, cu cât ONG-urile au mai multă putere pentru a-și atinge scopurile, cu atât guvernele au mai puțină (Naim, 2015). Drept urmare, omenirea cunoaște câteva zeci de mii de ONG-uri internaționale și câteva milioane, care acționează în granițele interne ale statelor. Acestora le este mult mai facil, în ziua de astăzi, să găsească susținători, având în vedere avansul tehnologic, prin internet, site-uri sau rețele sociale.

ONG-urile au atras persoane în general de vârste tinere, care au fost dornice de schimbare și de sacrificare pentru o cauză, astfel, au câștigat mai mult prestigiu în rândul populației, în comparație cu reprezentanții instituțiilor statelor. Organizațiile promovează un interes axat pe o singură problemă, devenind credibile în rândul publicului, fiind mai vizibile în relația cu mass-media, beneficiind de pe urma susținerii unor celebrități, ceea ce le conferă o prezență mai importantă plan mondial, în comparație cu majoritatea guvernelor (Naim, 2015).

Organizațiile din ziua de astăzi au suficient de multă putere, cât să demaște o malversațiune, să retragă sprijinul ori să blocheze o acțiune guvernamentală (Naim, 2015), putând chiar, să remodeleze peisajul politic dintr-o țară. ONG-urile încearcă să convingă statele să acționeze, atacându-le reputația, statele fiind nevoite să concureze, pentru „a crea narațiuni care cresc puterea lor blândă și o reduc pe cea a oponentilor”. ONG-urile profită de pe urma instabilităților interne, atât a statelor, cât, în anumite cazuri, și a Organizației Națiunilor Unite, influențând percepțiile, prin reinterpretarea dreptului umanitar și răspândirea ideilor în mass-media și social media (Nye, 2012, *Viitorul puterii*).

Vorbind concret, printre cele mai importante ONG-uri din lume sunt: Greenpeace, Habitat for Humanity, UNICEF, Amnesty International, Médecins Sans Frontières, Save the Children sau Crucea Roșie. Toate acestea au puterea de a deveni un actor important, în mediul în care își desfășoară activitatea, ieșind de sub controlul guvernelor, chiar forțându-le să adopte diverse decizii.

De exemplu, Greenpeace, care se dovedește a fi un „adevărat câine de pază al mediului” (Morari, 2015), are peste trei milioane de

susținători în toată lumea și încearcă să convingă atât guvernele, cât și companiile să ducă politici sustenabile și ecologice. Desfășoară mitinguri de stradă, uneori pașnice, alteori violente, organizează întâlniri cu reprezentanții altor actori, înaintează propuneri, în scopul protejării naturii și se situează pe poziții adverse cu guvernele unor state, cum ar fi Brazilia sau China.

Marile companii și corporații pot, de asemenea, să influențeze politica mondială. Având în vedere difuziunea puterii, corporațiile sunt printre cei mai importanți vectori ai acestei transformări, acestea influențând cele două logici contrare – logica politică, ce urmărește maximizarea puterii unui stat, precum și logica economică – ce urmărește maximizarea profitului, chiar în detrimentul logicii politice. Concret, o companie americană care investește în China, o ajută pe aceasta să se ridice.

Pe de altă parte, companiile multinaționale nu mai pot fi folosite de state pentru a reprezenta interesele de politică externă ale acestora. Asistăm la un fenomen de desprindere al corporațiilor de *țările-mamă*, bazat pe expansiunea în diverse piețe globale, a subcontractărilor, migrației industriale sau a investițiilor, realizate de moguli individuali de diferite origini.

Companiile devin actori de sine stătători, care negociază direct cu statele naționale, prin intermediul propriilor responsabili, pe diverse paliere de acțiune, cum ar fi realizarea de investiții. Totodată, companiile pot influența politica internă a unui stat, prin promovarea unor legi și hotărâri favorabile intereselor sale. În caz contrar, acestea amenință cu reducerea numărului de salariați sau chiar cu sistarea activităților economice. De asemenea, există foruri internaționale, unde companiile negociază direct între ele sau cu alți actori non-statali, fără ca țările să fie luate în considerare. Totodată, în unele domenii, statul nu mai poate controla expansiunea multinaționalelor, în special al celor informatice, precum Whatsapp, Telegram, Facebook, Twitter, TikTok.

Grupările de criminalitate organizată nu sunt noi pe scena internațională, însă, încep să capete mai multă influență, ca urmare a difuziei puterii. Se încadrează în zona chestiunilor transfrontaliere, neputând fi atribuite vreunui stat, acționând independent pe tot mapamondul, ghidați în general de interese economice. Acestea își impun punctul de vedere într-un mod violent, prin lupte, asasinat, conflicte cu autoritățile statului sau chiar între grupări rivale, ori prin intermediul coruperii sau șantajării liderilor politici. Realizează

infrafracțiuni economice, evaziune fiscală, spălare de bani, trafic de droguri sau trafic de persoane, fiind extinse în întreaga lume.

Referitor la relevanța acestora în politica mondială, ele pot, în primul rând, să destabilizeze statele în care acționează, grupările de crimă organizată fiind mai puternice decât organele coercitive ale unor țări. Cele mai bune exemple sunt Mexic și Columbia. Astfel, în Mexic, între 2006 și 2012, aproape 40.000 de oameni și-au pierdut viața în *Războiul Drogurilor* (Mercille, 2011). Gruparea Zetas este una dintre cele mai violente, controlând zone strategice de transport de droguri, având peste 4000 de combatanți înarmați, majoritatea recrutați din rândul unităților de elită ale armatei și poliției. Zetas acționează și asupra politicianilor regionali și autorităților polițienești, ducând corupția și dezertarea „la un nivel superior” (Naim, 2015). În Columbia, avem bine-cunoscutele carteluri, care își dispută influența tot prin aceleași metode – lupte și coruperea angajaților statului.

Odată ce avem anumite țări care nu fac față acestor grupări, este sporită instabilitatea socială, iar mulți oameni decid să părăsească statul respectiv. Un bun exemplu sunt mexicanii care emigrează ilegal în SUA. Iar de aici, efectul acestora asupra afacerilor globale se poate manifesta în diverse moduri, de la o politică mai relaxată asupra imigranților sau acordării de vize până la celebra construcție de ziduri, pentru care Donald Trump a fost aspru criticat de lideri din întreaga planetă.

Grupările mafiote pot să controleze statele chiar în mod direct, așa cum se întâmplă în Rusia. În acest stat, se aprobă legi în favoarea grupărilor, sunt numiți membri ai mafiei în diverse funcții cheie în stat, se tolerează corupția, mafia rusească fiind lăsată să se manifeste aproape liber (Galeotti, 2018), Rusia chiar fiind un *exportator de mafie*. Și în China, în ciuda faptului că Partidul Comunist este la putere, au existat membri ai mafiei chineze, care au ocupat funcții publice până la nivelul de secretar de stat. De asemenea, inclusiv în Albania există o puternică influență a grupărilor de criminalitate organizată. Și în Italia, prezența mafiei este una importantă, dar a scăzut puternic influența în politica acestei țări, odată cu acțiunea *Mani Pulite* din anii 1990. Deși, nu reprezintă un actor crucial în relațiile internaționale, importanța grupărilor de criminalitate organizată nu poate fi negată, acestea profitând de pe urma acelor domenii care scapă de sub capacitatea de control a statelor, având impact negativ asupra securității acestora.

De asemenea, mișcările de stradă din zilele noastre reprezintă un important actor în realizarea politicii mondiale. În ciuda faptului, că nu sunt efectiv un actor de sine stătător, doresc să înglobez toate mișcările

de amploare într-o singură entitate, care contează pe plan global. Sunt relevante datorită revoluției comunicării, a tehnologiilor pe care Larry Diamond, profesor la Stanford, le numește „Tehnologiile eliberării” (Naim, 2015). Putem observa faptul că, noile tehnologii au permis ca filipinezii să iasă în stradă și să alunge din funcție un președinte corupt, au facilitat mobilizarea rapidă a maselor împotriva autoritarismului, precum în Revoluția Portocalie din Ucraina sau Revoluția Cedului din Liban, au demască fraudarea unor alegeri, din 2007, din Nigeria (Naim, 2015) sau au contribuit la producerea celei mai mari mișcări de stradă din ultimele decenii, bine-cunoscuta *Primăvară Arabă*.

Primăvara arabă și consecințele acesteia au contribuit semnificativ la importanta criză umanitară a migranților spre Europa, dar și la accentuarea terorismului. Dacă remarcăm, că toate acestea au plecat de la un protest din Tunisia, răspândindu-se cu ajutorul internetului, ca un efect de domino, putem conchide că, mișcările de stradă pot avea un important rol în dezvoltarea politicii internaționale.

Predicții și concluzii

Din perspectiva viitorului, consider că non-statalii vor avea o influență din ce în ce mai puternică în relațiile internaționale, punând la îndoială anumite aspecte din modalitatea de funcționare a statelor naționale, în viitorul mediu-îndepărtat. Răspândirea tehnologiei, accesibilitatea, susținerea oamenilor, răspunsul cu greutate al statelor sunt doar câțiva factori care vor face din actorii independenți de guverne să capete un loc mai important la masa negocierilor.

În primul rând, în termeni de hard power, „azi e infinit mai ușor să ucizi un milion de oameni” (Naim, 2015), iar organizațiile teroriste, grupările paramilitare, armatele private de mercenari au acces mult mai ușor la arme de distrugere în masă, de la dispozitive improvizate până la tehnică militară de ultimă generație. Pentru a distruge ceva anume, nu va mai fi nevoie de mari armate, totul va fi și mai difuz, iar aceste aspecte vor fi problematice pentru actorii statali (Buzan, 2012).

Consider că, grupările islamiste vor continua să rămână prezente, iar acestora li se vor adăuga și alte mișcări, în special cele de ordin naționalist-extremist. În plus, armatele private vor deveni un real instrument de rezolvare a unor probleme militare ale marilor state, puterea acestora fiind potențată. Totuși, este posibil ca în următoarele decenii, o entitate ca Wagner, fiind o armată privată, să lupte exclusiv de partea unei părți contractante, care le oferă sume mai mari de bani, indiferent dacă este de partea statului-mamă sau împotriva acestuia,

creându-se astfel, armate de mercenari în cel mai serios sens, care pot înclina balanța în diferite conflicte ce vor apărea în viitor.

În termeni de putere financiară, companiile multinaționale vor rămâne actori relevanți în relațiile internaționale. În primul rând, vor continua să-și desfășoare propria politică, să investească atât în țări partenere, cât și în țări ostile statului de proveniență, indiferent dacă sunt state democratice sau regimuri autoritare, state dezvoltate sau din lumea a III-a.

Este posibil ca, pe fondul investițiilor realizate de statele occidentale în China, în următoarele decenii, companiile din acest stat să poată dezvolta suficientă tehnologie, încât să le egaleze sau chiar să le depășească, în termeni calitativi, pe cele din Statele Unite și Europa. Un argument poate fi reprezentat de faptul că, Republica Populară Chineză are în continuare toate tehnologiile de care dispune pe teritoriul său național, în vreme ce, alte state occidentale le au răspândite pe întreg mapamondul.

De asemenea, organizațiile non-guvernamentale și activiștii civici, care se manifestă pentru diverse cauze, de la respectarea drepturilor omului la protejarea mediului înconjurător, vor deveni mai relevanți în politica mondială, datorită faptului că vor beneficia de sprijin din partea maselor de oameni din întreaga lume, ceea ce le va conferi puterea să acționeze, pentru cauza respectivă, mult mai rapid și mai eficient. Pe de altă parte, datorită difuziei puterii, ONG-urile vor putea să negocieze direct, fie cu guverne, fie cu alți actori non-statali, beneficiind de suficientă putere, cât să ocolească modul clasic în care se adoptă decizii la nivel internațional. Vor avea sprijinul oamenilor, atât moral, cât și financiar, iar asta le va întări poziția în sistem.

Totodată, mișcările de stradă vor da fiori reci regimurilor autoritare, spiritul civic devenind mai activ. Încrederea oamenilor și, în special, a tinerilor că pot produce schimbarea vor amplifica puterea pe care acestea le pot avea, în influențarea politicii mondiale. O nouă *Primăvară arabă* este posibilă oricând, deși, în alt spațiu geografic și cu alte fundamente.

O altă urmare a fenomenului de difuzie a puterii este creșterea importanței grupărilor de criminalitate cibernetică, ce se vor manifesta în cyberspațiu, iar, cum trendul este ca mai toate activitățile cotidiene să se *digitalizeze*, vom asista la atacuri cibernetice din ce în ce mai dese, care să vizeze atât vulnerabilizarea conturilor bancare, cât și spargerea de corespondențe electronice sau furtul de identitate. În funcție de scopul pe care aceștia îl urmăresc, își vor rafina metodele și mijloacele, astfel

încât, să provoace pagube din ce în ce mai mari atât actorilor statali, cât și celorlalți non-statali.

Pe cale de consecință, în opinia mea, statele naționale și implicit România trebuie să continue să-și consolideze capacitatea de reacție asupra amenințărilor hibride, non-convenționale, întrucât acestea vor deveni din ce în ce mai relevante atât pe linia primejduirii securității statelor, cât și din perspectiva relevanței în politica mondială. În context, eforturile României în acest cadru sunt de apreciat, țara noastră beneficiind de specialiști în domeniul amenințărilor hibride care, până în prezent, au reușit să contracareze eventuale evenimente, cu impact negativ, la adresa securității naționale.

În concluzie, deși aflat încă la debut, fenomenul difuziei puterii de la actorii statali la non-statali va continua să crească în relevanță în următoarele decenii, afacerile globale devenind mai difuze. Pe scurt, vom trăi într-o lume în care, fiecare va concura cu fiecare de pe poziții relativ egale – în sensul că, inclusiv actorii mai mici vor putea fi relevanți în politica mondială. De asemenea, vom avea parte atât de dispute între actorii statali, între actorii non-statali, dar și între statali și non-statali, unele dintre acesta, cu impact negativ asupra securității statelor și a persoanelor. În final, voi încheia cu un citat al lui Moises Naim, relevant pentru modalitatea în care va fi influențată politica mondială, de fenomenul de difuzie a puterii – „poate părea că nu este nimeni la conducere (...) dar să nu ne înșelăm căutând soluția într-un nou hegemon (...) care să pună în ordine haosul mondial. Soluțiile (...) se vor coagula într-un mediu în care puterea este mai ușor de obținut și mai greu de folosit sau chiar de păstrat” (Naim, 2015).

Referințe bibliografice:

1. Buzan, B. (2012). „No More Superpowers”, discurs la TEDx Talks, Central Saint Martins, Londra, disponibil online la <https://www.youtube.com/watch?v=JC27GMQoM08>
2. Drăghici, M., (2021), „Surse: Israelul și mișcarea Hamas ar putea ajunge la un armistițiu în zilele următoare”, *Monitorul Apărării și Securității*, disponibil online la <https://monitorulapararii.ro/surse-israelul-si-miscarea-hamas-ar-putea-ajunge-la-un-armistitiu-in-zilele-urmatoare-1-36958>
3. Galeotti, M. (2018), „Gangster’s paradise: how organised crime took over Russia”, *The Guardian*, 23 martie, disponibil online la <https://www.>

theguardian.com/news/2018/mar/23/how-organised-crime-took-over-russia-vory-super-mafia

4. Jipa, F. (2021), „HAMAS a tras peste 3.000 de rachete, dar efectul la țintă a fost unul modest. Vezi ce tipuri de rachete au folosit”, *Monitorul Apărării și Securității*, disponibil online la <https://monitorulapararii.ro/hamas-a-tras-pest-3-000-de-rachete-dar-efectul-la-tinta-a-fost-unul-modest-vezi-ce-tipuri-de-rachete-au-folosit-1-36986>

5. Naim, M., (2015), *Sfârșitul puterii. Companii care se scufundă, militari în derută, papi care abdică, guverne neputincioase, puterea nu mai este ce-a fost*, Editura Antet, București.

6. Nye, J. S., (2015), *S-a sfârșit oare secolul american?*, Editura Comunicare.ro, București.

7. Nye, J. S., (2012), *Viitorul puterii*, Editura Polirom, București.

8. Morari, O. (2015), „5 ONG-uri care influențează lumea”, disponibil online la <https://beestrong.ro/2015/11/5-ong-uri-care-influenceaza-lumea/>

Aceasta este a doua ediție a volumului publicat de Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul” (ANIMV), care cuprinde lucrările prezentate în cadrul Conferinței Științifice Intelligence și Cultura de Securitate 2023 (ICS2023). Inițiativa ICS2023 continuă să ofere studenților o platformă pentru dialog academic și pentru a împărtăși realizările lor științifice.

Ediția actuală își extinde participarea la un spectru mai larg de contributori, incluzând atât doctoranzi, cât și studenți din programele de master, cu un interes crescut pentru domenii precum intelligence, securitate națională, istorie și relații internaționale.

Organizarea conferinței a fost posibilă datorită eforturilor continue ale doctoranzilor și ale conducătorilor de doctorat din cadrul Școlii Doctorale Informații și Securitate Națională a ANIMV.

Anticipăm cu entuziasm noi discuții și schimburi de idei în viitoarea ediție a conferinței.

ISSN 2972-1350
ISSN-L 2971-8139